

MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA KANUN ÜZERİNE BİR İNCELEME

*Arş. Gör. Mustafa AVCI**

GİRİŞ

Ceza Muhakemesi Kanununa göre, bir suç işlendiği öğrenildiğinde Cumhuriyet Savcısı tarafından ilk soruşturma yapılacaktır. Daha sonra Cumhuriyet Savcısı tarafından takipsizlik kararı verilmez ise, ilgili ceza mahkemesine kamu davasının açılması için başvurulacaktır. Yetkili ve görevli mahkeme, kamu davasının açılmasına karar verirse son soruşturma aşaması başlayacaktır¹. Görüldüğü üzere muhakemenin her aşamasında adli yetkililerin görevli olduğu görülmektedir².

4483 sayılı Kanun belirtilen genel hükümlere istisna teşkil edecek nitelikte, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanması konusunda özel bir yargılama sistemi oluşturmuştur³. Bu kanuna göre, bir suç işlendiği öğrenildiğinde, idare yapılanması içerisinde yer alan bir yetkili merci tarafından önce bir ön inceleme yapılır ya da yaptırılır. Daha sonra ön incelemenin sonucuna göre yetkili idari merci tarafından soruşturma izninin verilmesine ya da verilmemesine karar verilecektir. Soruşturma izni verilirse o zaman Cumhuriyet Savcısı tarafından ilk tahkikata (hazırlık soruşturmasına) başlanabilir.

* Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Ana Bilim Dalı Öğretim Elemanı.

1 ÇETİN, Erol. Açıklamalı- İctihatlı Ceza Hukukunda ve Özel Yasalarda Memur, Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanma Usulü ve Memur Suçları. Ankara. 2000. s.389-390; BAŞKÖY, Sabri. 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ve Uygulaması. Ankara. 2006. s.30vd.

2 CİHAN, Erol-YENİSEY, Feridun. Ceza Muhakemesi Hukuku. İstanbul. 1997. s.329.

3 SELÇUK, Sami. Memur Yargılanması Hakkında. TÜSİAD Yayınları. İstanbul. Ocak. 1997. s.20.

1. Memurlar Hakkında Özel Yargılama Sistemi

Memurların özel yargılama usullerine ilişkin üç ayrı sistem vardır. Bunlardan birincisi ‘izin sistemi’dir. Bu sistemde memur hakkında hazırlık soruşturmasının yapılabilmesi için yetkili idari merciden izin alınması gerekir. İkincisi, ‘soruşturma sistemi’dir. Bu sistemde, yetkili idari merciler, hazırlık soruşturmasını yapar ve son soruşturmanın açılıp açılmaması kararını verirler. Üçüncüsü ‘yargılama sistemi’dir. Bu sistemde memurun yargılanması yetkili idari merci tarafından yapılır. Hukuk tarihimizde her üç sistemde uygulanmıştır. Örneğin, 1872 tarihli Nizamnamede yargılama sistemi benimsenmişti. 1914 tarihli Memurun Muhakematı Hakkında Kanun (MMHK) ile soruşturma sistemine geçildi. Son olarak yürürlüğe konulan 4483 sayılı Kanun ise izin sistemini kabul etmiştir⁴.

2. Memurlar İçin Ayrı Bir Soruşturma Usulünün Gereklik Nedenleri

Memurlar, yürüttükleri görev nedeniyle pek çok kişi ile ilişkiye girmekte, onların hak ve menfaatine dokunacak işlem ve eylemler yapmaktadırlar. Bu durum, kişilerin husumetine neden olabilir ve memuru korkutmak, yıldırım gibi asılsız gerekçelerle mahkeme önüne çıkarılmasına yol açabilir. Bunları önlemek için, memurların soruşturulmasında özel yöntemler gerekmiştir⁵. Memurlar, kamu hizmeti yürütmektedir. Her türlü iddiada memurların adliyeye sevk edilmeleri, memurları tedirgin ederek hizmetin düzenli işleyişini aksatır⁶.

-
- 4 LİVANELİOĞLU, Ömer Asım. “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun Eleştirisi”. Ankara Barosu Dergisi. Sayı: 2000/2. Yıl: 57. Ankara. 2000. s. 34.
 - 5 GÜNDAY, Metin . İdare Hukuku. 4.Baskı. Ankara. 1999. s.412; LİVANELİOĞLU, Ömer Asım. “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun Eleştirisi”. Ankara Barosu Dergisi. Sayı: 2000/2. Yıl: 57. s.34 vd; ÇAĞLAYAN, Ramazan. “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin 4483 Sayılı Kanun Hakkında Bir Değerlendirme”. İdare Hukuku Sempozyumu. Eskişehir. 2003. s.1vd; ŞEKERCİOĞLU, Metin. Ceza Hukukumuzda Memur Kavramı. İstanbul. 1974. s.75.
 - 6 TOSUN, Öztekin. “Memurların Suçlarında Özel Muhakeme Kuralları II”. Yargıtay Dergisi. C. 10. S.1-2. 1984. s.24; ERDOĞDU, Ahmet. “Danıştay’ın Memurların Yargılanması İle İlgili Görevleri”. Yüzyıl Boyunca Danıştay. 2.Baskı. Ankara. 1986. s.869-870.

Memurlar statü hukukuna bağlı olarak çalışmaktadırlar ve bunun sonucunda da bazı güvencelere sahip olmaktadır. Bu güvencelerden en önemlisi, özel bir soruşturma usulüne tabi olmalarıdır⁷. Memurlara özel bir soruşturma usulünün uygulanması, bir ayrıcalık değil, memur olmanın güvencesidir. Kamu hizmetlerinin, sürekli, düzenli ve kamu yararını gerçekleştirecek şekilde işleyebilmesi, memurların belli bir güvence içinde hareket etmesine bağlıdır⁸.

Nitekim Anayasa Mahkemesi de, konuyu bu şekilde ele almaktadır. 1967 tarihli bir kararında bu durumu şu şekilde açıklamaktadır; "...Kanun memurlara, bir zümre bir sınıf olarak imtiyaz tanımakta değildir. Kanunun sağladığı bir çeşit teminattır. Bu da kamu hizmetinin iyi işlemesi için düşünülmüş, düzenlenmiştir. Memur gördüğü hizmet yüzünden sık sık isnat ve iftiralara uğrayabilir. Kendisine memuriyetiyle ilgili suç isnat edilen her memurun, hemen adliyeye sevk edilmesi memurları tedirgin ederek hizmeti aksatır hem de hizmetin yürütülüşü üzerinde bir takım haksız şüphelere yol açabilir. Bu çeşit iddiaların önce kamu hizmetinin gereklerini ve memur psikolojisini iyi bilen kimselerin süzgecinden geçirilmesi ve ortada kovuşturmaya değer bir eylem kalırsa, o zaman işin mahkemenin eline bırakılması kamu hizmetinin yararına bir tedbirdir ve kanunun sağladığı da budur...⁹".

Hukukumuzda, memurların suçlarından dolayı soruşturulmasına ilişkin ilk ayrıntılı düzenleme 1872 tarihli Nizamnamedir¹⁰. Bu konuda ikinci ayrıntılı düzenleme 1913 tarihli Memurin Muhakematı Hakkında Kanun-u Muvakkat ile yapılmıştır. Bu kanun, 1999 tarihli 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesine kadar uygulanmıştır.

Hem 1961 hem de 1982 Anayasaları döneminde, 1913 tarihli Kanun, birçok kez Anayasa Mahkemesi önüne gelmiş, yüksek mahkeme kanununun

7 GÜLMEZ, Mesut. "Çalışma İlişkisi Sistemleri Arasında Etkileşim ve Geçişme". ODTÜ Gelişme Dergisi. C.7. S. 1-2. Ankara. 1980. s.156.

8 TUTUM, Cahit. Türkiye'de Memur Güvenliği. Ankara. 1972. s.49.

9 Anayasa Mahkemesi. Esas:1967/14. Karar:1967/36. Karar Tarihi:14.11.1967. Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi. (A.M.K. D) Sayı:5. Yıl: 1968. s.169.

10 ŞEKERCİOĞLU, Metin. a.g.e. s.74.

tümünün anayasaya aykırı olmadığını belirtmiş, ancak bazı maddeleri (örneğin idare kurullarının tutuklama kararı) Anayasaya aykırı bulmuştur¹¹.

Memurların yargılanmasına ilişkin ilk anayasal güvence 1982 Anayasası ile getirilmiştir. Anayasanın 129.maddesinde düzenlenen bu güvence¹², Anayasaya Millî Güvenlik Konseyi tarafından eklenmiştir¹³.

3. 4483 Sayılı Kanunun Uygulanacağı Kişiler

4483 sayılı Kanun, Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin, ‘görevleri sebebiyle’ işledikleri suçları kapsamaktadır. Memurlar ve diğer kamu görevlilerinden söz edilerek kişiler bakımından kapsam genişletilmiştir. 4483 sayılı Kanunun düzenlemesi bakımından memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevi ile ilgili olarak işledikleri suçlar, kanun kapsamında düzenlenmiş, görevi sırasında fakat görevi ile ilgili olmayan suçlar kapsam dışında bırakılarak, konu bakımından kapsam daraltılmıştır¹⁴.

4483 sayılı Kanun, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin tanımını yapmamakla birlikte, ‘Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin’, ‘genel idare esaslarına’ göre yürüttükleri ‘kamu hizmetlerinin’ gerektirdiği ‘asli ve sürekli’ görevleri ifa eden... sıralamasıyla, memurlar ve diğer kamu görevlilerinden kimlerin anlaşılmasının gerektiğinin ölçüt kavramlarını vermiştir¹⁵. Po-

11 ÇAĞLAYAN, Ramazan. a.g.m. s. 2.

12 1982 Anayasası madde 129: “Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır”. BAŞÖZ, Lütfü- ÇAKMAKÇI, Ramazan. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Legal Yayıncılık. İstanbul. 2004. s. 79.

13 Millî Güvenlik Kurulu Tutanak Dergisi. 1983. C. 7. s. 450. Anadolu Üniversitesi Merkez Kütüphanesi. Eskişehir. 2007.

14 KARABATAK, Rüstem. “Memurların Yargılanmasına İlişkin Sistemde Yapılan Değişiklikler”. İstanbul Barosu Dergisi. C. 74. S. 7-8-9. 2000. s. 762.

15 Danıştay, “Belediye başkanı ve belediye fen memuru olan ilgililerin, aynı zamanda belediyenin hakim ortağı olduğu ...Ticaret A.Ş.’ nin yönetim kurulu başkan ve üyeleri oldukları, eylemleri şirket yönetim kurulu başkan ve üyeleri sıfatıyla gerçekleştirdikleri, şirketin ise Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olarak yönetildiği 4483 sayılı Kanunun kapsam başlıklı 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ‘Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebe-

zitif hukukumuzda, bazı kanunlarda memurların çeşitli tanımlarına rastlamak mümkündür¹⁶. Ancak bu tanımlar yalnızca o kanunun uygulanması bakımından geçerli olup, başka kanunlar açısından uygulanabilirliği, hukuk biliminin gereklilikleri bakımından ‘kıyasen uygulama’ ilkesi geçerli ise mümkündür.

4483 sayılı Kanunun uygulanması bakımından memurlar ve diğer kamu görevlilerinin kapsamı; kanunun 2.maddesindeki ölçüt kavramlar ışığı altında, kanunun devamı maddelerinde yer alan ve hangi memur ve diğer kamu görevlilerine hangi idari merciin izin vereceğine ilişkin düzenlemeler de dikkate alınarak yapılacak ‘sistemik yorum’ yoluyla belirlenecektir.

Kısaca, 4483 sayılı Kanunun kapsamına giren memurlar ve diğer kamu görevlilerinin bir listesini sunmak gerekirse; il ve ilçede görevli, bölge düzeyinde teşkilatlanmış kurum ve kuruluşlarda görevli, bakanlık ve bakanlıkların merkez ve bağlı veya ilgili kuruluşlarında görev yapan¹⁷, bakanlar kurulu kararıyla ve bakanlıkların merkez teşkilatında görevli olup ortak kararla atanan¹⁸, T.B.M.M.’ de görevli, Cumhurbaşkanlığında görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri ile; Belediye başkanları, belediye meclisi üyeleri, il genel meclisi üyeleri, köy ve mahalle muhtarları sayılabilir¹⁹.

biyle işledikleri suçlar’ kapsamında olmadığına” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2006/191. Karar:2006/336. Karar Tarihi:28.03.2006. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

16 ARSLAN, Süleyman- AKYILMAZ, Bahtiyar- SEZGİNER, Murat- KAYA, Cemil. İdare Hukuku Mevzuatı. Devlet Memurları Kanunu. Sayram Yayınları. Konya. 2006. s.810.

17 Danıştay, “Avukatların işlemiş oldukları suçlardan dolayı 4483 sayılı Yasaya tabi olmadıklarından yapılan itirazın incelenmeksizin reddi gerekeceğine” karar vermiştir. Danıştay. 2.Dairesi. Esas:2004/72. Karar:2004/119. Karar Tarihi:11.02.2004. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

18 Danıştay, “Kamu iktisadi teşebbüslerinin özelleştirme programına alınması durumunda, bunlar hakkında 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerinin uygulanmayacak olması dolayısıyla, 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 11/d maddesinin de uygulanmasına olanak bulunmadığından, 4483 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığına” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2004/273. Karar:2004/262. Karar Tarihi:11.10.2004. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

19 Danıştay, “2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununa tabi olanlar hakkında 4483 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanma olanağının bulunmadığına” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. 2004/391. Karar:2004/485. Karar Tarihi:27.12.2004. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

4. 4483 Sayılı Kanunun Uygulanacağı Suçlar

Kanunun kapsamına giren suçlar, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardır. Sanığın görevi sırasında fakat görevi ile ilgili olmayan suçları için bir soruşturma şartı öngörmediğinden, doğrudan genel hükümlere göre işlem yapılması gerekmektedir. ‘Görev-sebep’ ilişkisinin belirlenmesinde aradaki nedensellik bağı önem kazanmaktadır. Bu görev, memura kanunla ya da kanuna uygun olarak verilen görevdir. Görevin suça vasıta kılınmış olması ya da suçun işlenmesini belirgin bir biçimde kolaylaştırmış olması aranmalıdır. Örnek vermek gerekirse, belediye personelinin müdürü olan kişinin kendisiyle tartışan memura karşı etkili eylemde bulunması, anılan müdürün kanunlara göre kamu adına şiddet ve cebir kullanma yetkisi bulunmadığından, bu kanun kapsamında değerlendirilemez. Buna karşın belediye zabıta memurunun kanunlar uyarınca kamu adına şiddet kullanma yetkisi olduğundan, görevini yaparken seyyar satıcıya karşı etkili eylemde bulunması suçunun kovuşturulabilmesi için 4483 sayılı Kanun uyarınca soruşturma izni alınması gerekir.

4483 sayılı Kanunun 2.maddesinde, suçun niteliği yönünden kanunlarda gösterilen soruşturma ve kovuşturma usullerine ilişkin hükümler saklı tutulmuştur.

Bu saklılıktan ilk akla gelen, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanununun 17.maddesinde sayılan rüşvet, ihtilal ve zimmete para geçirme, resmi ihale ve alım-satıma fesat karıştırma vb. suçların 4483 sayılı Kanun kapsamına alınmadığıdır. Durum böyle olunca; kanunun kapsamına daha çok, Türk Ceza Kanununda memurlar tarafından işlenebileceği belirtilen diğer suçlar girmektedir. Ancak 2.1.2003 tarih ve 4778 sayılı Kanunun 33.maddesi ile 4483 sayılı Kanunun 2.maddesine, 756 sayılı Türk Ceza Kanununun 243 ve 245.maddeleri ile 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 154.maddesinin 4.fıkrası kapsamında yapılacak soruşturma ve kovuşturmalarda²⁰ 4483 sayılı Kanun hükümlerinin uygu-

20 Danıştay, “Sanığın, tedavi için hastaneye getirilen kişinin resen takibi gerektiren şüpheli bir olay sonucunda öldüğünü cumhuriyet başsavcılığına bildirmemek şeklindeki eyleminin 1412 sayılı ceza muhakemeleri usulü kanununun 154’üncü maddesi hükmü uyarınca adli göreve ilişkin olduğu anlaşıldığından genel hükümlere göre gereğinin yapılması gerektiğine” karar vermiştir. Danıştay. 1.Daire. Esas:2004/678. Karar:2005/221. Karar Tarihi:24.02.2005. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

lanmayacağı belirtilmiştir²¹. Ayrıca niteliği itibarıyla bu kanun kapsamına girmekle birlikte; ağır cezayı gerektiren suçüstü hali de genel hükümlere tabi kılınmıştır²².

5. Suç İşlendiğinin Öğrenilme Yöntemleri

4483 sayılı Kanunun memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında uygulanabilmesi için her şeyden önce memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlara dair ortada bir ihbar veya şikâyetin olması gerekmektedir. Bu tür ihbar ve şikâyetlere kanunun uygulanması bakımından olay, konu, iddia veya isnat denilmektedir. Ancak kanun, memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerle ilgili bir takım özellikler ortaya koymuştur. Buna göre, yapılacak ihbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması, ihbar veya şikâyetlerde kişi ve/veya olay belirtilmesi²³, iddiaların ciddi bulgu ve belgelere dayanması²⁴, ihbar veya şikâyet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soyad ve imzası ile iş veya ikametgah adresinin bulunması zorunludur²⁵.

-
- 21 Bildiğimiz gibi 657 sayılı Türk Ceza Kanununun yerini 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun yerini de 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu almıştır. Gerek 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun gerekse 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun hükümleri gereği, eski kanunlara yapılan göndermeler bu belirtilen yeni kanunlara yapılmış sayılacaktır.
 - 22 Bkz. 4483 sayılı yasa madde 2/3. fıkra. www.tbmm.gov.tr/Kanunlar/k4483.htm.2007.
 - 23 Danıştay, “Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerde kişi ve/veya somut olay belirtilmesi halinde, izin vermeye yetkili merciin ön inceleme başlatmasının zorunlu olduğuna” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2004/152. Karar:2004/178. Karar Tarihi:17.09.2004. [www.danistay.gov.tr/Danistay Bilgi Bankası](http://www.danistay.gov.tr/Danistay_Bilgi_Bankasi). 2007.
 - 24 Danıştay, “Kendi sorumluluk ve görev alanında kalan yerlerde bulunan parklara isim verilmesine ilişkin belediye meclisince karar alınmasında ve bu kararda ısrar edilmesinde yasaya aykırılık bulunmadığından, görev ve yetki alanına girmeyen konularda karar alınmasını sağlamak suretiyle görevin kötüye kullandığı iddiasıyla Çankaya Belediyesi başkanı hakkında yapılan şikâyet, ciddi bulgu ve belgelere dayanmadığından İçişleri Bakanınca verilen işleme konulmama kararına yapılan şikâyetçi itirazının reddedilmesi gerektiğine” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2004/845. Karar:2005/300. Karar Tarihi:03.03.2005. [www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası](http://www.danistay.gov.tr/Danistay_Bilgi_Bankasi). 2007.
 - 25 17.7. 2004 tarih ve 5232 sayılı Kanunla değişik 4483 sayılı Kanunun 4.maddesinin 3.fıkrası. www.tbmm.gov.tr/Kanunlar/k5232.htm.2007.

Olayı (ihbarı-şikayeti) yetkili merci aşağıdaki şekillerde öğrenebilir²⁶; Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından soruşturma izni talebi ile diğer makamlar tarafından iletilmesi, memurlar tarafından iletilmesi, diğer kamu görevlileri tarafından iletilmesi veya yetkili merci tarafından bizzat öğrenilmesi durumları söz konusu olabilir.

Olayın yetkili mercie iletilmesi başlığını taşıyan 4.maddede, savcıya, memurun amirine ve diğer kamu görevlilerine bazı görevler verilmiştir.

Savcının görevleri: Kanunun 4/1.maddesine göre, bir memurun görevi sebebiyle bir suç işlediğini, ihbar, şikayet veya başka bir yolla öğrenen Cumhuriyet Başsavcıları, öncelikle toplanması gerekli ve kaybolma ihtimali olan delilleri toplar. Bu ifadeden ayrıntılı bir delil toplama faaliyetine girilmeyeceği anlaşılmaktadır. Bunları yaptıktan sonra, başkaca bir işlem yapmadan (suç isnat edilen memurun ifadesini almak gibi) evrakın bir örneğini ilgili makama göndererek soruşturma izni talep eder²⁷. Bu fıkrada geçen ‘Cumhuriyet Başsavcıları’ ifadesini, o yargı çevresinde bulunan tüm savcılar şeklinde anlaşılması gerekir. Zira bu görevler Başsavcı tarafından bizzat ifa edilebileceği gibi, görevlendireceği diğer savcılar eliyle de yapılabilir. Savcı bu görevini yaparken, ilk olarak, suç isnadı yapılan kişinin, 2.maddede belirtilen ‘memur ve diğer kamu görevlisi’ olup olmadığını, ikinci olarak, 1.madde gereği, suçun ‘görev sebebiyle işlenip işlenmediğini’, sonra da şikayetin 4.maddede belirtilen niteliklere sahip olup olmadığını takdir edecektir²⁸.

Kamu görevlilerinin görevleri: Maddenin ikinci fıkrasında, bir memurun görev sebebiyle suç işlediğini ihbar, şikâyet, bilgi, belge veya bulgulara da-

26 BAŞKÖY, Sabri. “Yeni Gelişmeler Işığında 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanununun Prosedürü”. Türk İdare Dergisi. Yıl:70. S. 403. 2000. s.87.

27 ÇAĞLAYAN, Ramazan. a.g.m. s.6.

28 Danıştay, “İlgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği önerilmesine rağmen, yetkili merci tarafından ilgililerin suç işleme kastı olmadığı belirtilerek, soruşturma izni verilmemesine karar verilmiş ise de; şüphelilerin suç işleme kasıtlarının bulunup bulunmadığının tespitinin yargı mercilerine ait olması gerektiğine” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2006/834. Karar:2006/975. Karar Tarihi:02.11.2006. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

yanarak öğrenen tüm kamu görevlileri, bu durumu, soruşturmaya izin vermeye yetkili merciye bildirmek zorundadırlar²⁹.

Savcı ya da izin vermeye yetkili merci ihbar ya da şikâyetin, yukarıda belirtilen niteliklere sahip olmadığını tespit ederse, işleme koymaz, durumu şikayette bulunana bildirir. Kuşkusuz, ihbar ve şikâyetin bu niteliklere sahip olup olmadığının takdiri, savcı ya da ilgili merciye aittir.

6. Ön İnceleme Kavramı

Kanunun 5.maddesinin başlığı, ‘ön inceleme’dir. 4483 sayılı Kanun ön inceleme usulünü benimseyerek, ilk soruşturmanın idare tarafından yapılması sistemini terk etmiştir. İlk soruşturma savcılık tarafından yapılacaktır³⁰. Zaten kanunun 12.maddesinde ‘hazırlık soruşturmasının’ savcılar tarafından yürütüleceği açıkça belirtilmiştir³¹.

Burada şunu da belirtmek gerekir ki, önceki kanuna paralel olarak düzenlenmiş bazı kanunlarda ‘hazırlık soruşturmasının’ idare tarafından yapılması kuralı devam etmektedir. Örneğin 2547 sayılı Kanunun 53.maddesinin ‘Ceza soruşturması usulü’ başlığını taşıyan C bendinde, ‘ilk soruşturmanın’ idare tarafından yapılacağı düzenlenmektedir³².

Soruşturmaya izin vermeye yetkili merci, bizzat veya 4.maddede yazılan şekilde, kendisine ulaşan ihbar veya şikâyetle, savcılarının gönderdiği izin talep evrakı ile bir memurun suç işlediğini öğrenirse, bir ön inceleme başlatır³³.

29 Danıştay, “Kanunda belirtilen makamlara bizzat kullanılmak üzere verilmiş münhasır yetkinin başka bir makamca kullanılması mümkün bulunmadığından, ...Bakanlığı personel genel müdürü tarafından ihbar ve şikâyetin işleme konulmamasına ilişkin olarak verilen kararın kaldırılması gerektiğine” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2005/224. Karar:2005/568. Karar Tarihi: 26.04.2005. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

30 KUNTER, Erman- YENİSEY, Feridun. Ceza Muhakemesi Hukuku. İstanbul. 2000. s.17.

31 4483 sayılı Kanun. Madde 12: “Hazırlık soruşturması genel hükümlere göre yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılır.”

32 KİTAPÇI, Altan. Yükseköğretim Mevzuatı. Okan Yayıncılık. Ekim. 2002. s.36-38.; Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Öğretim Mevzuatı. Yalın Yayıncılık. İstanbul. 2006. s.52.

33 Danıştay, “Şüpheli hakkında şikâyet konusuyla ilgili soruşturma yapılmadan ve fezleke düzenlenmeden karar verildiği anlaşıldığından, yetkili kurulun lüzum-u muhakeme kara-

Cumhuriyet başsavcılıkları ile izin vermeye yetkili merciler ihbar ve şikâyetler konusunda daha önce sonuçlandırılmış bir ön inceleme olması halinde müracaatı işleme koymazlar. Ancak ihbar ve şikâyet eden kişilerin konu ile ilgili olarak daha önceki ön incelemenin neticesini etkileyecek yeni belge sunması halinde müracaatı işleme koyabilirler³⁴.

Ön inceleme, izin vermeye yetkili merci tarafından bizzat yapılabileceği gibi görevlendireceği bir veya birkaç denetim elemanı veya kamu görevlilerinden biri veya birkaçı eliyle de yaptırabilir. İnceleme yapacakların, izin vermeye yetkili merciin bulunduğu kamu kurum veya kuruluşunun içerisinden belirlenmesi esastır. İşin özelliğine göre³⁵ bu merci, anılan incelemenin başka bir kamu kurum veya kuruluşunun elemanlarıyla yaptırılmasını da ilgili kuruluştan isteyebilir. Bu isteğin yerine getirilmesi, ilgili kuruluşun takdirine bağlıdır³⁶.

7. Soruşturma İzni Vermeye Yetkili Merciler

Ön inceleme sonunda hazırlanan raporu alan izin vermeye yetkili merci, ‘soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine’ karar verir³⁷. Bu kararların gerekçeli olması zorunludur³⁸.

rının bozulması gerektiğine” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2005/1113. Karar:2005/1461. Karar Tarihi:08.12.2005. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

34 Danıştay, “... Belediyesi başkanı ve diğer belediye görevlileri hakkında yapılan şikâyetin, 4483 sayılı kanunun 5 inci maddesi hükmü uyarınca aynı konuda daha önce sonuçlandırılmış bir ön inceleme bulunması, bu ön incelemenin sonucunu etkileyecek yeni belge de sunulmaması nedeniyle... bakanınca verilen işleme konulmama kararına yapılan şikâyetçi itirazının reddedilmesi gerektiğine” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2006/52. Karar:2006/166. Karar Tarihi:28.07.2006. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

35 Danıştay, “4483 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde sözü edilen ‘işin özelliğine göre başka kurum ve kuruluşun elemanları ile inceleme yaptırılması’ hükmünden hareketle; bakanlık müfettişleri varken ilgili kuruluş müfettişlerinin müsteşar yardımcısı, bakanlık müfettişi ve bakanlığın diğer görevlileri hakkında ön inceleme yapmalarının hukuken mümkün olmadığına” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2004/802. Karar:2005/523. Karar Tarihi:14.04.2005. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

36 4483 sayılı Kanunun 5232 sayılı Kanunla değişik 5. maddesinin 2. fıkrası. www.tbmm.gov.tr/Kanunlar/k5232.htm.2007.

37 Danıştay, “Yetkili merciin soruşturma izni vermemesi, soruşturma açılmaması veya şikâyetin işleme konulmaması yolundaki kararları kanunun öngördüğü men-i muhakeme

4483 sayılı Kanunun 7.maddesine göre, yetkili merci, suçun öğrenilmesinden itibaren ön inceleme dahil en geç otuz gün içinde vermek zorundadır. Bu süre zorunlu hallerde on beş günü geçmemek üzere bir defa uzatılabilir. Maddenin son fıkrasında, bu süreler içinde, soruşturma izninin verilmesi ya da verilmemesi kararının verilmesinin zorunlu olduğu yeniden vurgulanmıştır³⁹. Bu süre içinde bir karar verilmemesi, ilgilinin sorumluluğuna yol açabilecektir. Ancak bu sürenin bu kadar kesin olarak belirlenmesi, bazı sakıncalar doğurabilir. Suçu öğrenen yetkili merci, öncelikle suçun, 4483 sayılı Kanunun kapsamına girip girmediğini, tespit edecektir. Soruşturmacı tayin edecektir ve soruşturmacı, ilgiliyi ve tanıkları dinleyecektir. Gerekirse başka delilleri araştıracaktır. Bütün bunlar için 45 günlük süre her zaman yeterli olmayabilir. Bu durum da yeterli inceleme yapılmasını zorlaştırabilir. Olayın niteliğine göre daha esnek bir tutum takınılması gerekirdi ve en azından ek sürelerin, olayın durumuna göre belirlenmesinin düşünülebileceği söylenebilir⁴⁰.

ya da lüzum-u muhakeme kararı niteliğinde bir karar olmayıp iptal davasına konu olabilecek idari işlem niteliği taşıdığından bu tür işlemlere karşı itiraz yoluna gidilmesi yerine iptal davası açılmasının mümkün olduğuna” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2006/7. Karar:2006/217. Karar Tarihi:21.02.2006. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

38 Danıştay, “Cumhuriyet başsavcılarında yapılan şikayet ve ihbarların değerlendirilmesi sonucunda işleme konulmamayı gerektiren nitelikte olanları hakkında yine bu makamlarca şikayetin işleme konulmaması kararı verilebilmesi yetkisi tanındığına göre, Cumhuriyet başsavcılarında intikal eden şikayet ve ihbarlar üzerine yapılan inceleme ve soruşturma sonucunda şikayetin somut olduğu, kişi ve olay belirtildiği, iddiaların ciddi bulgu ve belgelere dayandığı görülerek işleme konulmama kararı verilmeyip dosyanın ön inceleme yapılarak soruşturma izni verilip verilmemesi yönünden yetkili mercie intikal ettirilmesinden sonra, yetkili mercinin aynı dosya içeriğine göre şikayetin işleme konulmamasına karar vermemesi, bir ön inceleme yaptırarak, ciddi bulgu ve belgelere dayanan kişi ve somut olay belirtilen şikayet hakkında soruşturma izni verilmesi ya da verilmesi yönünde bir karar tesis etmesi gerektiğine” karar vermiştir. Danıştay 1.Dairesi. Esas:2006/244. Karar:2006/454. Karar Tarihi:25.04.2006. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

39 TOPUZ, İbrahim. “4483 Sayılı Kanun Uyarınca Verilen Ön İnceleme İzni ve Soruşturma İzni Kararlarının Niteliği”. Türk İdare Dergisi. Yıl: 74. Mart 2002. Sayı: 434. s.147.

40 ÇAĞATAY, Özcan. “4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun Uygulanması Sırasında Görülen Aksaklıklar”. Türk İdare Dergisi. C. 68. S. 420. Ankara.2000.s.6.http://www.kayad.org.tr/makale/MemurYargilanmasi.Doc. 2007.

Soruşturma izni, bu hususta yetkili olan kişilerce, bizzat kullanılmak durumundadır. Başka bir ifade ile bu yetki devredilemez⁴¹. Yetkiyi kullanacak asil kişi olmadığı durumlarda, vekil bu yetkiyi kullanabilir. İzin vermeye yetkili mercilerin saptanmasında, memurun, suçun işlendiği tarihteki görevi esas alınır.

Soruşturma iznini vermeye yetkili merciler 4483 sayılı Kanunun 3.maddesinde tek tek sayılmıştır. Hangi mercilerin kimler hakkında soruşturma izni verebileceği şu şekilde belirtilmiştir:

Kaymakamlar: İlçedeki memurlar ve diğer kamu görevlileri, ilçeye bağlı köy ve mahalle muhtarları⁴², belde belediye başkanı⁴³ ve meclis üyeleri.

Valiler: İl merkezinde görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri⁴⁴, ilde bölge düzeyinde örgütlenen kurumlarda çalışan memurlar, merkez ilçeye bağlı belde belediye başkanları ve meclis üyeleri.

41 GİRİTLİ, İsmet- BİLGİN, Pertev- AKGÜNER, Tayfun. İdare Hukuku. Der Yayınları. İstanbul. 2001. s.585.

42 Danıştay, “Çumra ilçesine bağlı belediye ve köylerin katılımıyla kurulmuş olan Çumra sulama birliğinin tüzel kişiliğe sahip bir kamu kuruluşu olduğu, birlikte görevli başkan ve personelin 4483 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin ‘j’ bendi kapsamında değerlendirilmeleri ve haklarında soruşturma izni verilmesi ya da verilmemesi konusunda karar vermeye yetkili mercinin Çumra kaymakamı olması gerektiğine” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2005/42. Karar:2005/529. Karar Tarihi:19.04.2005. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

43 Danıştay, “Hakkında soruşturma izni istenen her ne kadar belediye başkanı ise de, aynı zamanda sulama birliği meclisi üyesi olması nedeniyle üzerine atılı eylemin birlik meclisi üyeliği görevinden kaynaklandığı dikkate alınarak, olayda soruşturma izni vermeye yetkili mercinin 4483 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin ‘j’ bendi hükmüne göre kaymakama ait bulunduğu” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2005/894. Karar:2005/1148. Karar Tarihi:06.10.2005. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

44 Danıştay, “5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun uyarınca kurulan Gelir İdaresi Başkanlığının taşra teşkilatında görev yapan memur ve diğer kamu görevlilerinin görevlerine ilişkin olarak işledikleri suçlar için ön inceleme başlatmaya ve soruşturma izni vermeye veya vermemeye yetkili mercinin, 4483 sayılı Yasanın 3 üncü maddesinin ‘a’ ve ‘b’ bentleri uyarınca ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında kaymakam, ilde ve merkez ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında ise vali olduğuna” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2006/958. Karar:2006/885. Karar Tarihi:16.10.2006. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

İlgili Kuruluşun En Üst Amiri⁴⁵: Başbakanlık ya da bakanlıkların bağlı ya da ilgili kuruluşlarındaki memur ya da diğer kamu görevlileri.

Bakanlar veya Başbakan⁴⁶: Bakanlar Kurulu kararı ile veya Başbakanlık ve bakanlıklar ile bağlı kuruluşların merkez teşkilatında görevli olup, ortak kararla atanan memurlar ve diğer kamu görevlileri.

İçişleri Bakanı: Büyükşehir, il, ilçe Belediye başkanları ve bunların meclis üyeleri ile il genel meclisi üyeleri.

T.B.M.M. Başkanı: Meclis genel sekreteri ve yardımcıları için, diğer memurlar için ise genel sekreter.

Cumhurbaşkanı: Genel sekreter hakkında Cumhurbaşkanı, diğer memurlar hakkında, genel sekreter, izin vermeye yetkili merciler olarak ifade edilmiştir.

8. Soruşturma Sonunda Verilen Kararlara Karşı İtiraz Mercileri

Ön inceleme sonucunda yetkili merci soruşturma açılması kanaatine ulaşmışsa, 'soruşturma izni verilmesi' kararı verecektir⁴⁷. Şayet, soruşturma açmaya değer bir durumun olmadığını görürse 'soruşturma izni verilmesine mahal olmadığına' karar verir⁴⁸. Bunların dışında bir karar verilmesi duru-

45 Danıştay, "İçişleri bakanlığı mahalli idareler genel müdürlüğü kontrolörlerinin 4483 sayılı Kanun'un 3 üncü maddesinin 'e' bendinde sayılan bakanlar kurulu kararı ile veya ortak kararla atanan memurlardan olmadıkları için, aynı maddenin 'd' bendi gereğince haklarında soruşturma izni verilmesi ya da verilmemesi konusunda karar vermeye yetkili mercinin müsteşar olması gerektiği" karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2005/312. Karar:2005/573. Karar Tarihi:26.04.2005. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

46 17.07.2004 tarih ve 5232 sayılı Kanununun 1.maddesi ile değişik. www.tbmm.gov.tr/Kanunlar/k5232.htm.2007.

47 Danıştay, "...Bakanlığı iş teftiş kurulu başkanlığının günlük, sayılı yazısının 4483 sayılı Yasanın 9 uncu maddesinde öngörülen itiraza konu edilebilecek karar türlerinden olmadığı için şikayetçi isteminin incelenmeksizin reddedilmesi gerektiğine" karar vermiştir. Danıştay 1.Dairesi. Esas:2005/1237. Karar:2005/1442. Karar Tarihi:06.02.2005. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

48 GİRİTLİ, İsmet- BİLGİN, Pertev- AKGÜNER, Tayfun. İdare Hukuku. Der Yayınları. İstanbul. 2001. s.586.

munda ne yapılacağı konusunda 4483 sayılı Kanunda herhangi bir itiraz yolu öngörülmemiştir⁴⁹.

Yetkili merci bu konudaki kararını, savcılığa, hakkında inceleme yapılan kişiye, varsa şikâyetçiye bildirir. İtiraz edebilmeleri ve itiraz süresinin başlaması için bu bildirim zorunludur.

4483 sayılı Kanunda, soruşturma izni verilmesi kararına karşı, hakkında soruşturma yapılan memur veya diğer kamu görevlisi, soruşturma izni verilmemesi kararına karşı⁵⁰ ise, savcılık ya da şikâyetçi⁵¹ tarafından itiraz edilebileceği belirtilmiştir.

İtiraz süresi, yetkili merciin kararının tebliğinden itibaren on gündür⁵². İtiraz mercileri, kanunun 9.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre iki itiraz merci bulunmaktadır⁵³;

Danıştay İkinci Dairesi: 3.maddenin ‘e’, ‘f’, ‘g’ (Cumhurbaşkanının verdiği izin hariç) ve ‘h’ bentlerinde sayılanlar için itiraz buraya yapılır. Cumhurbaşkanının, Cumhurbaşkanlığı genel sekreteri hakkında verdiği karar için itiraz yapılamayacağı, kanunun 9.maddesinde zımnen kabul edilmiştir. Bu

49 Danıştay, “Cumhuriyet başsavcısı tarafından verilen işleme konulmama kararlarına karşı 4483 sayılı Kanunda herhangi bir itiraz yolu öngörülmediğinden yapılan itirazın incelenmeksizin reddedilmesi gerektiğine” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2004/794. Karar:2005/301. Karar Tarihi: 03.03.2005. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

50 Danıştay, “4483 sayılı Yasaya göre yetkili makamca verilen izin vermeme kararına ancak Cumhuriyet başsavcısı ile yakınıcının itiraz etme hakkı olduğuna ve ihbarda bulunan kişinin itiraz hakkının bulunmadığına” karar vermiştir. Danıştay. 2.Dairesi. Esas:2004/301. Karar:2004/428. Karar Tarihi:12.05.2004. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

51 Danıştay, “Şikâyetin işleme konulmaması kararına ancak Cumhuriyet başsavcısı veya şikâyetçinin itiraz edebileceği, şikâyetçi sıfatı bulunmadığı görülen ... valiliği il kültür ve turizm müdürlüğü müze müdürü tarafından yapılan itirazın incelenmeksizin reddedilmesi gerektiğine” karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2006/218. Karar:2006/389. Karar Tarihi:06.04.2006. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

52 Danıştay, “Danıştay 2. dairesine ve Bölge İdare Mahkemesine yapılacak itirazların 10 günlük sürede yapılması gerektiğine” karar vermiştir. Danıştay. 2.Dairesi. Esas:2004/295. Karar:2004/378. Karar Tarihi:22.04.2004. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

53 ASLAN, Onur Ender. “Memurların Yargılanması Hakkındaki Yeni Yasa Üzerine Düşünceler”. Amme İdaresi Dergisi. TODAİE Yayınları. S.33/1. Mart 2000. s.73.

düzenlemenin Anayasanın 105.maddesiyle⁵⁴ paralellik oluşturmak için getirildiği söylenebilir⁵⁵. Cumhurbaşkanının verdiği soruşturma iznine, ilgili tarafından itiraz edilemeyeceği gibi, soruşturulmama yönündeki kararına da Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı ve şikayetçi tarafından itiraz edilemeyeceği belirtilmiş olmaktadır. Kısaca Cumhurbaşkanının bu konudaki kararı kesin-
dir.

Bölge İdare Mahkemesi: Yukarıda sayılanlar dışındakiler için , izin vermeye yetkili merci kararlarına karşı, bulunduğu yer Bölge İdare Mahkemesinde itiraz edilebilir⁵⁶.

İtirazlar öncelikle incelenir ve en geç üç ay içerisinde karara bağlanır. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir. Yani başka bir mercie başvurulamaz⁵⁷.

9. Hazırlık Soruşturmasını Yapacak Merciler

4483 sayılı Kanununun 12.maddesine göre, hazırlık soruşturması, genel hükümlere göre yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından yapılır. Ancak, Yargıtay Cumhuriyet başsavcılığının ve İl Cumhuriyet başsavcılıklarının özel olarak yetkilendirilmiş oldukları durumlarda yine 4483 sayılı Kanununun 12.maddesinde belirtilmiştir. Buna göre:

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı (veya Başsavcı vekili): Cumhurbaşkanlığı genel sekreteri, TBMM genel sekreteri, müsteşarlar ve valiler ile ilgili olarak yapılacak hazırlık soruşturmasında yetkilidir.

54 1982 Anayasasının 105.maddesinin 2.fikrasına göre, “Cumhurbaşkanının resen imzaladığı kararlar ve emirler aleyhine Anayasa Mahkemesi dahil, yargı mercilerine başvurulamaz”.

55 PINAR, İbrahim. Açıklamalı 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun. Ankara. 2000. s.225.

56 Danıştay, “Sosyal Sigortalar Kurumu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bağlı kuruluşu olan sosyal güvenlik kurumunun ilgili kuruluşu olduğundan, sosyal sigortalar kurumu başkanı ve diğer görevliler hakkında kısmen soruşturma izni verilmesine, kısmen soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararına yapılan itirazlara bakmakla görevli ve yetkili olan Ankara Bölge idare Mahkemesine gönderilmesi gerektiğine” karar vermiştir. Danıştay 1.Dairesi. Esas:2005/455. Karar:2005/90. Karar Tarihi: 05.07.2005. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

57 Danıştay, “Danıştay’ın 2. dairesince bu konuda verilen kararlar kesin olup, verilen kararın yeniden incelenmesi ya da benzeri başkaca bir itiraz ve kanun yolu bulunmadığına” karar vermiştir. Danıştay. 2.Dairesi. Esas:2004/38. Karar:2004/145. Karar Tarihi:13.02.2004. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

İl Cumhuriyet Başsavcısı (veya Başsavcı vekili): Kaymakamlar ile ilgili olarak yapılacak hazırlık soruşturmasında yetkilidirler.

Hazırlık soruşturması sırasında, hakim kararı verilmesi gereken durumlarda, Cumhurbaşkanlığı genel sekreteri, T.B.M.M genel sekreteri, müsteşarlar ve valiler için Yargıtay'ın ilgili ceza dairesine, kaymakamlar için il asliye ceza mahkemesine, diğerleri için ise genel hükümlere göre yetkili ve görevli sulh ceza hakimine başvurulur⁵⁸.

Soruşturma izninin kesinleşmesi üzerine, yukarıda sayılan yetkili savcılıklar, genel hükümlere göre hazırlık soruşturmasını sonuçlandırarak ya takipsizlik kararı verirler ya da kamu davası açılması için ilgili mahkemeye başvururlar.

Takipsizlik Kararı Verilmesi: Hazırlık soruşturması sonucunda, kamu davasının açılmasına gerek görmeyen, başka bir ifade ile, yeterli delil bulamayan yahut eylemin suç teşkil etmediğini tespit eden savcı, Ceza Muhakemesi Kanununun 172.maddesine göre takipsizlik kararı verir⁵⁹. Bu karar soruşturulan kişiye ve varsa şikayetçiye de bildirilir.

Kamu Davasının Açılması: Maddi sorun yeterince açıklığa kavuşmuş, başlangıçtaki basit şüphe kamu davasının açılmasına yetecek kadar kuvvetlenmişse, savcı Ceza Muhakemesi Kanununun 170.maddesi gereği kamu davasını açılmasını mahkemeden ister⁶⁰.

Mahkeme kamu davasının açılmasını gerekli görür ise, kişinin suçlu olup olmadığını genel hükümlere göre yürüteceği yargılama sonucunda hüküm altına alacaktır.

Yetkili ve Görevli Mahkeme: Davaya bakmaya yetkili ve görevli mahkeme, genel hükümlere göre yetkili ve görevli mahkemedir. Ancak Cumhurbaşkanlığı genel sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi genel sekreteri,

58 Bakınız. 4483 sayılı Kanun/madde 12. (Değişik:17.07.2004-5232/4 md.) www.tbmm.gov.tr/Kanunlar/k5232.htm.2007.

59 TCK-CMK-CGTİK ve ilgili Mevzuat. Eskişehir Barosu Yayınları. Kasım. 2005. s.236.

60 TCK-CMK-CGTİK ve ilgili Mevzuat. Eskişehir Barosu Yayınları. Kasım. 2005. s.235.

müsteşarlar ve valiler için yetkili ve görevli mahkeme Yargıtay'ın ilgili ceza dairesi, kaymakamlar için ise il ağır ceza mahkemesidir⁶¹.

Kanunun 10.maddesinde, suça iştirak konusunda bir düzenleme getirilmiştir. Bu kanun kapsamına giren suçların iştirak halinde işlenmesi⁶² durumunda memur olanla, memur olmayan; ast memur, üst memurla aynı mahkemede yargılanır⁶³.

Memur olanla olmayanın nasıl bir araya getirileceği sorunu bir yana, kamu kesiminde astlık-üstlük ilişkisini kesin olarak tespit etmek zordur. Ayrıca, örneğin, Vali ile Valilikte çalışan bir memur bu suçu birlikte işlerlerse, bu hükme göre ikisi birlikte Yargıtay'ın ilgili ceza dairesinde yargılanacaklar demektir ki bu halde valilikte çalışan memur için aleyhte bir hukuki durum yaratabilir.

10. Cumhuriyet Başsavcılığınca Re'sen Dava Açılacak Haller

Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin haksız suçlamalar sebebiyle mağdur edilmelerini önlemek amacıyla 4483 sayılı Kanunun 15.maddesi düzenlenmiştir⁶⁴.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikayetlerin ihbar ve şikayet edileni mağdur etmek amacıyla ve uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı hazırlık soruşturması sonucunda anlaşılır veya yargılama sonucunda sabit olursa haksız isnatta bulunanlar hakkında yetkili ve görevli

61 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun. Madde 13. (17.07.2004 tarih ve 5232 sayılı Kanunun 5.maddesi ile değiştirilmiştir.) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Kamu Personeli ile ilgili Mevzuat. Yalın Yayıncılık. İstanbul. 2007. s.192.

62 Danıştay, "Şüphelilere isnat edilen suçlar birlikte işlenmiş olduğundan tümü için son soruşturma açılıp açılmamasına aynı yetkili kurulca karar verilmesi gerekirken ayrı ayrı yetkili kurullarca karar verilmesinin yerinde bulunmadığına" karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2005/669. Karar:2005/1264. Karar Tarihi:26.10.2005. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

63 Danıştay, "Suçun birlikte işlenmesi durumunda soruşturma usulünün görev itibarıyla üst derecelilere göre tayin olunacağına" karar vermiştir. Danıştay. 1.Dairesi. Esas:2006/42. Karar:2006/193. Karar Tarihi:14.02.2006. www.danistay.gov.tr/Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

64 ASLAN, Onur Ender. a.g.m. s.75.

Cumhuriyet başsavcılığınca re'sen kovuşturma yapılır⁶⁵. Kovuşturma sonunda savcılık, kamu davasının açılmasını mahkemeden talep eder. Böylece memur ile şikayetçinin karşı karşıya gelmesi önlenmek istenmiştir.

Söz konusu maddede, asılsız isnatta bulunan kişi hakkında re'sen soruşturma açılacağı belirtilirken, asılsız isnatta bulunan açısından memur olan ve olmayan ayırımı yapılmamıştır. Bu durumda asılsız isnatta bulunan başka bir kamu görevlisi ise, onun hakkında 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanmayacak demektir.

Aynı maddenin son fıkrasında, soruşturulan memurların, asılsız ihbarda bulunanlar hakkında dava açılması için savcılığa başvurması ve yine asılsız ihbarda bulunan hakkında genel hükümlere göre tazminat davası açabileceği düzenlenmiştir.

SONUÇ

4483 sayılı Kanunun getirdiği sistem, Ceza Muhakemesi Kanunundan farklı olarak özel bir ceza soruşturma usulüdür. 4483 sayılı Kanun uyarınca yetkili mercilerce verilen ön inceleme izni ve soruşturma izni kararları da özel bir soruşturma usulü sonucu verilmeleri nedeniyle, özel nitelik taşımaktadır. Ön inceleme izni ve soruşturma izni kararları; kendine has itiraz yolları olan, idari merciler tarafından verilen cezai nitelikte kararlardır.

Memurların yargılanması sistemi, memurlar ve diğer kamu görevlilerini, yalnızca görevleri sebebiyle, görevlerinden dolayı işledikleri suçlar bakımından bu kanun kapsamına almaktadır. Dolayısıyla, görevleri dışında gelişen, suçlar için soruşturma izni aranmamaktadır.

Bu kanun, bir suçun mahkeme önüne gelebilmesi için gerekli evrelerin idari bölümünü belirlemiş ve bu düzenleme 'soruşturma izni' olarak adlandırılmıştır. Bu evreden sonraki hazırlık soruşturmasının yürütülmesi tamamen savcılıklara ait kılınmıştır.

4483 sayılı Kanunun 7.maddesine göre, yetkili merci, suçun öğrenilmesinden itibaren ön inceleme dahil en geç otuz gün içinde vermek zorundadır. Bu süre zorunlu hallerde on beş günü geçmemek üzere bir defa uzatılabilir.

65 4483 sayılı Kanunun 5232 sayılı Kanunla değişik 15.maddesi. www.tbmm.gov.tr/Kanunlar/k5232.htm.2007.

Ancak bu sürenin bu kadar kesin olarak belirlenmesi, bazı sakıncalar doğurabilir. 45 günlük süre her zaman yeterli olmayabilir ve bu durum da yeterli inceleme yapılmasını zorlaştırabilir.

Bu kanun kapsamına giren suçların iştirak halinde işlenmesi durumunda memur olanla, memur olmayan; ast memur, üst memurla aynı mahkemede yargılanacaktır. Memur olanla olmayanın nasıl bir araya getirileceği sorunu bir yana, kamu kesiminde astlık-üstlük ilişkisini kesin olarak tespit etmek zordur.

Cumhurbaşkanının, Cumhurbaşkanlığı genel sekreteri hakkında verdiği karar için itiraz yapılamayacağı, kanunun 9.maddesinde zımnen kabul edilmiştir. Cumhurbaşkanının bu konudaki kararının kesinliği Anayasa gereği olmakla beraber kişi hak ve hürriyetlerinin güvence altına alınması bakımından sakıncalı olduğu söylenebilir.

Bu kanun ile kapsam suçlar bakımından daraltılmaya gidilmekle beraber kişiler bakımından genişletilmiştir. Buna göre, Devlet dairelerinde, yerel yönetim kuruluş ve kurumlarında, kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli bir görev yürüten yani bedensel, adale gücünden ziyade bilgisini ve düşüncesini kullanarak çalışan tüm görevliler kapsam alanına alınmıştır. Ancak, kamu kudretini kullanan bazı kamu görevlileri de kapsama alınmamıştır. Devletin asli görevlerini yerine getirmekle yükümlü kılınmış ve hem idare hukukuna hem de ceza hukukuna göre kamu görevlileri sayılan bazı kişiler, özel kanunlarındaki hükümler değiştirilemediği ya da özel kanunlarında yargılanmalarına ilişkin herhangi bir hüküm bulunmadığı için kapsama alınmamış veya kapsamda olup olmadıkları konusunda tereddüt oluşmuştur. Örneğin, RTÜK başkan ve üyeleri hem idare hukukuna göre kamu görevlisi hem de ceza hukukuna göre kamu görevlisi sayılmasına rağmen bu kanunun kapsamına alınmamıştır.

Ülkemizde memurların görevlerinden doğan suçlar için ayrı bir yargılama usulüne tabi olmaları yeni bir uygulama değildir. Memurlar hakkında ayrı bir düzenlemeye gidilmesi gerekliliği ayrıca anayasal bir buyruğun sonucudur.

Kanunlar yapılırken uygulayıcıların asgari iyi niyet sahibi olduğu varsayılmalıdır. Yani kanunlar ne kadar değiştirilirse değiştirilsin ne kadar geliştirilirse geliştirilsin uygulama aksadığı takdir de hiçbir sonuç alınamayacaktır.

KAYNAKÇA

Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi. Sayı:5. Yıl:1968.

ARSLAN, Süleyman -AKYILMAZ, Bahtiyar -SEZGİNER, Murat - KAYA Cemil. İdare Hukuku Mevzuatı. Devlet Memurları Kanunu. Sayram Yayınları. Konya. 2006.

ASLAN, Onur Ender. “Memurların Yargılanması Hakkındaki Yeni Yasa Üzerine Düşünceler”. Amme İdaresi Dergisi. TODAİE Yayınları. S. 33/1. Ankara. Mart. 2000.

BAŞKÖY, Sabri. “Yeni Gelişmeler Işığında 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun Prosedürü”. Türk İdare Dergisi. Yıl. 70. S.403. Ankara. 2000.

BAŞKÖY, Sabri. 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ve Uygulaması. Ankara. 2006.

BAŞÖZ, Lütfü -ÇAKMAKÇI, Ramazan. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Legal Yayıncılık. İstanbul. 2004.

CİHAN, Erol -YENİSEY, Feridun. Ceza Muhakemesi Hukuku. İstanbul. 1997.

ÇAĞLAYAN, Ramazan. “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin 4483 Sayılı Kanun Hakkında Bir Değerlendirme”. İdare Hukuku Sempozyumu. Eskişehir. 2003.

ÇETİN, Erol. Açıklamalı- İhtihatlı Ceza Hukukunda ve Özel Yasalarda Memur, Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanma Usulü ve Memur Suçları. Ankara. 2000.

ERDOĞDU, Ahmet. “Danıştay’ın Memurların Yargılanması İle İlgili Görevleri”. Yüzyıl Boyunca Danıştay. 2.Baskı. Ankara. 1986.

GİRİTLİ, İsmet- BİLGİN, Pertev- AKGÜNER, Tayfun. İdare Hukuku. İstanbul. 2001.

GÜLMEZ, Mesut. “Çalışma İlişkisi Sistemleri Arasında Etkileşim ve Geçişme”. ODTÜ Gelişme Dergisi. C.7. S. 1-2. Ankara. 1980.

GÜNDAY, Metin. İdare Hukuku. 4.Baskı. Ankara. 1999.

KARABATAK, Rüstem. “Memurların Yargılanmasına İlişkin Sistemde Yapılan Değişiklikler”. İstanbul Barosu Dergisi. C. 74. S.7-8-9. İstanbul. 2000.

KİTAPÇI, Altan. Yükseköğretim Mevzuatı. Okan Yayıncılık. Ekim. 2002.

KUNTER, Erman- YENİSEY, Feridun. Ceza Muhakemesi Hukuku. İstanbul. 2000.

LİVANELİOĞLU, Ömer Asım. “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun Eleştirisi”. Ankara Barosu Dergisi. S.2000/2. Y.57. Ankara. 2000.

Milli Güvenlik Kurulu Tutanak Dergisi. Cilt.7 Yıl.1983. Anadolu Üniversitesi Merkez Kütüphanesi. Eskişehir. 2007.

ÖZCAN, Çağatay. “4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun Uygulanması Sırasında Görülen Aksaklıklar”. Türk İdare Dergisi. C.68. S.420. Ankara. 2000.

PINAR, İbrahim. Açıklamalı 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun. Ankara. 2000.

SELÇUK, Sami. Memur Yargılaması Hakkında. TÜSİAD Yayınları. İstanbul. Ocak. 1997.

ŞEKERCİOĞLU, Metin. Ceza Hukukumuzda Memur Kavramı. İstanbul. 1974.

TCK-CMK-CGTİK ve ilgili Mevzuat. Eskişehir Barosu Yayınları. Eskişehir. 2005.

TOPUZ, İbrahim. “4483 Sayılı Kanun Uyarınca Verilen Ön İnceleme İzni ve Soruşturma İzni Kararlarının Niteliği”. Türk İdare Dergisi. Y. 74. S.434. Ankara. Mart. 2002.

TOSUN, Öztekin. “Memurların Suçlarında Özel Muhakeme Kuralları II”. Yargıtay Dergisi. C. 10. S.1-2. Ankara. 1984.

TUTUM, Cahit. Türkiye’de Memur Güvenliği. Ankara. 1972.

Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Öğretim Mevzuatı. Yalın Yayıncılık. İstanbul. 2006.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Kamu Personeli ile ilgili Mevzuat. Yalın Yayıncılık. İstanbul. 2007.

<http://www.anayasa.gov.tr/> Kararlar Bilgi Bankası. 2007.

<http://www.danistay.gov.tr/> Danıştay Bilgi Bankası. 2007.

<http://www.tbmm.gov.tr/> Kanunlar. 2007.

<http://www.todaie.gov.tr/> 2007.

<http://www.kayad.org.tr/makale/2007>.